

Serveis per a persones amb discapacitat visual a les biblioteques universitàries espanyoles

Serveis per a usuaris amb necessitats especials

Curs 2013-14

T0

**Treball realitzat per: Mireia Alcalá Ponce de León
Carla Ollé Vera**

SUMARI

1. Introducció	4
2. Metodologia.....	6
3. Estat de la qüestió.....	7
3.1 La discapacitat visual: identificació i característiques.....	7
3.1.1 Universitat i discapacitat	8
3.2 Limitacions i fortaleces de la discapacitat visual	9
3.2.1 L'estudiant amb discapacitat visual.....	10
3.3 Recursos per superar les limitacions	10
3.4 Biblioteques universitàries i discapacitat visual.....	11
4. Marc legislatiu i normatiu.....	14
4.1 Discapacitat	14
Àmbit nacional	14
Àmbit internacional	15
4.2 Universitat	15
Àmbit nacional	15
Àmbit internacional	16
4.3 Biblioteques	16
Àmbit nacional	16
Àmbit internacional	16
5. Treball de camp	17
5.1 Identificació de fonts i recollida de dades.....	17
5.2 Identificació dels serveis de biblioteques universitàries	21
5.3 Selecció dels serveis més destacats i bones pràctiques recopilades.....	24

6. Conclusió	25
7. Bibliografia	27
8. Glossari basat en el de la ONCE.....	32
9. Dietari.....	35
10. Annex	36
10.1 Carta de presentació	36
10.2 Formulari en castellà i català	37
10.3 Seguiment dels formularis enviats i contestats	39
10.4 Respostes rebudes en castellà i català.....	43
10.5 Carta d'agraïment i enviament del treball.....	47
10.6 Presentació del treball	48

1. INTRODUCCIÓ

En el següent treball s'ha marcat com a objectiu principal analitzar com les biblioteques universitàries públiques espanyoles integren els usuaris amb discapacitat visual, seguint la normativa bàsica espanyola que acull les condicions d'accessibilitat i igualtat d'oportunitat de les persones. Per a la realització d'aquest anàlisi s'han tingut en compte 50 biblioteques universitàries del territori espanyol, la informació de les quals es presenta per mitjà de taules i en forma d'ítems per tal de facilitar-ne l'avaluació.

El terme "accessibilitat" és, segons el *Llibre Blanc del Pla d'Accessibilitat Espanyol*¹, un "conjunt de característiques que ha de disposar un entorn, producte o servei per ser utilitzable en condicions de confort, seguretat i igualtat per totes les persones i, en particular, per aquelles que tenen alguna discapacitat".

D'aquesta manera, i tenint en compte que la biblioteca realitza una funció socialitzadora, constituint-se un instrument útil per la transmissió del patrimoni cultural i també per l'educació i l'alfabetització de tota la societat, ha de complir amb aquests criteris d'accessibilitat, per tal d'adaptar-se a les necessitats de tots els col·lectius, ésser un espai accessible i l'eix principal d'accés al coneixement i a la informació.

La millora de l'accessibilitat en els serveis ha d'existir amb la major intensitat per tal d'evitar l'exclusió social i garantir l'accés a la informació a tots els ciutadans, independentment del seu tipus de discapacitat. En el nou model d'espai europeu d'ensenyament superior² on la fi és "aprendre a aprendre" és un dret de totes les persones poder accedir a la biblioteca universitària i utilitzar qualsevol tipus de producte o servei que aquesta disposi.

Actualment, s'està incrementant la visibilitat de las persones amb discapacitat a la societat, com també l'accés a la universitat. Gràcies a la sensibilització dels ciutadans, dels governs i de tot el moviment associatiu comença a garantir-se que les persones que es troben en situació de desavantatge també puguin gaudir dels mateixos serveis. Per tant, la biblioteca universitària com a punta de llança en molts àmbits també ha d'apostar per aquests col·lectius i crear i donar eines adaptades a les necessitats de l'usuari.

¹ Llibre Blanc (2003), pàg. 22

² Espai Europeu d'Educació Superior és el marc educatiu europeu i de qualitat creat a partir de la Declaració de Bolonya amb la finalitat de fomentar el creixement econòmic d'Europa, la seva competitivitat internacional i la seva cohesió social a través de l'educació i la formació dels ciutadans al llarg de la seva vida i mobilitat. . Per a més informació: http://ca.wikipedia.org/wiki/Espai_Europeu_d'Ensenyament_Superior

Amb la realització d'aquest treball pretenem observar l'estat de la qüestió actual de les biblioteques universitàries espanyoles, els canvis de legislació que han afectat els últims anys i la creixent sensibilització per part de la universitat vers el tema de discapacitat.

Realitzar una visió de conjunt de la situació actual ens permetrà veure el marc amb el que es troba aquest col·lectiu d'usuaris, observar les mancances i les limitacions de les biblioteques universitàries i proposar millores per tal d'afavorir-ne un progrés adequat, amb la finalitat d'adaptar els serveis a tothom.

2. METODOLOGIA

La metodologia utilitzada ha combinat dos mètodes d'investigació: un de documental i un d'analític.

A través del primer mètode s'han recopilat i estudiat fonts d'informació que ens han ajudat a establir un marc de referència de la discapacitat visual a nivell espanyol. Gràcies a això hem pogut realitzar la segona part del treball, de caire més analític.

En aquest estudi analític s'han analitzat totes les biblioteques universitàries públiques espanyoles, segons el llistat emès pel *Ministerio de Educación, Cultura y Deporte*³ per al curs 2013/14. L'univers ha estat acotat a les universitats públiques, ja que així es reduïa la mostra, com també pel fet que les universitats privades no estan subjectes a compromisos de l'administració pública.

Aquests paràmetres ens han retornat un total de 50 universitats que queden detallades a la taula 1.

Posteriorment, el segon mètode ha servit per analitzar i valorar la informació recopilada. De cada institució s'ha recollit la informació a través d'una enquesta, emprant el qüestionari com a instrument de recollida de dades, via correu electrònic (vegeu annex 10.1 i 10.2). En el cas de resposta de l'enquesta, la informació facilitada per la institució ha estat donada per vàlida; en canvi en el cas de no resposta d'aquest qüestionari, la informació ha estat extreta de la pàgina web institucional.

La recollida de dades es va realitzar entre el 24 de novembre de 2013 i el 15 de desembre del 2013.

Seguidament, es mostren els passos seguits en aquesta segona fase:

- Recollir informació de les biblioteques universitàries espanyoles.
- Comprovar els equipaments i serveis més utilitzats.
- Comparar els programes que duen a terme.
- Detectar les bones pràctiques.

La hipòtesi de partida planteja si les biblioteques universitàries espanyoles utilitzen suficients mètodes per integrar els usuaris amb discapacitat visual.

³Llistat d'Universitats Públiques Espanyoles, per al curs 2012-2013:

<https://www.educacion.gob.es/ruct/listauniversidades.action?actual=universidades>

3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Aquest apartat detalla aspectes referents tant pel que fa a la discapacitat visual, les limitacions i problemàtiques associades a la discapacitat, els recursos per a superar-la i les biblioteques universitàries en el context de la discapacitat.

3.1 La discapacitat visual: identificació i característiques

La discapacitat visual és un terme genèric que engloba diferents tipus de problemes i dificultats relacionats amb la visió.

Les persones amb discapacitat visual es caracteritzen per tenir afectada la seva visió, tot i que no implica sempre una pèrdua total de la vista. Per quantificar aquesta pèrdua s'empren dos aspectes: l'agudesia visual (habilitat per percebre la figura i la forma dels objectes a una distància determinada, així com de certs detalls) i el camp visual (capacitat per percebre l'àrea al voltant del punt central on està mirant l'ull).

Segons la *Organització Mundial de la Salut (OMS)*, podem parlar de baixa visió o deficiència visual quan la persona no disposa d'una agudesia visual superior a 1/3 i/o el seu camp de visió no supera els 30 graus.

En base al grau de visió, i atenent a un criteri de funcionalitat, podem distingir entre:

- **Ceguesa total:** l'individu no té restes visuals; no perceben la llum i si ho fan, no poden localitzar la seva procedència.
- **Ceguesa parcial:** es perceben ombres.
- **Baixa visió:** es tracta d'un dèficit visual que incapacita l'individu davant d'algunes activitats. Trobem un ampli ventall de realitats:
 - *Visió borrosa:* afectació de la visió a prop i lluny.
 - *Visió amb escotoma central:* reducció del camp de visió perifèric.
 - *Visió amb escotoma perifèric:* reducció del camp de visió central.
 - *Visió amb escotomes múltiples:* afectació del camp de l'agudesia i el camp visual.
 - *Visió amb enlluernaments:* pèrdua visual per l'excés de llum.

És molt important, dins la discapacitat visual, tenir present el moment d'aparició d'aquesta deficiència. És a dir, si és congènita o adquirida, ja que els primers necessitaran construir els seus coneixements al voltant de l'entorn, i en canvi, els segons disposaran del record.

3.1.1 Universitat i discapacitat

Segons l'informe elaborat per la *Fundación Universia*⁴ i el *CERMI*⁵ sobre discapacitat a la universitat, podem veure com de les 48 universitats enquestades –tant públiques com privades, el nombre total d'estudiants amb discapacitat és de 12.755⁶ dels quals 11.964 es troben matriculats en universitats públiques.

L'any 2005-2006, la representació d'estudiants amb discapacitats a les universitats era de 7247. D'aquesta manera, queda palès que en el termini de set cursos acadèmics ha crescut un 76% l'alumnat amb discapacitat a la universitat⁷.

Cal assenyalar que aquest creixement sostingut de nombre d'estudiants amb discapacitat que accedeixen als estudis universitaris és, sobretot, a partir de la posada en marxa de serveis i programes d'atenció específica, com també degut al fet de l'augment de les disposicions legals, normatives i reglaments que persegueixen la seva plena integració.

Seguint amb l'informe, veiem com existeixen dos elements destacats pel que fa a la matriculació dels alumnes amb discapacitats: la primera, és la clara preferència dels mateixos pels ensenyaments a distància i, la segona és la disminució d'estudiants amb discapacitat a mesura que van avançant de curs.

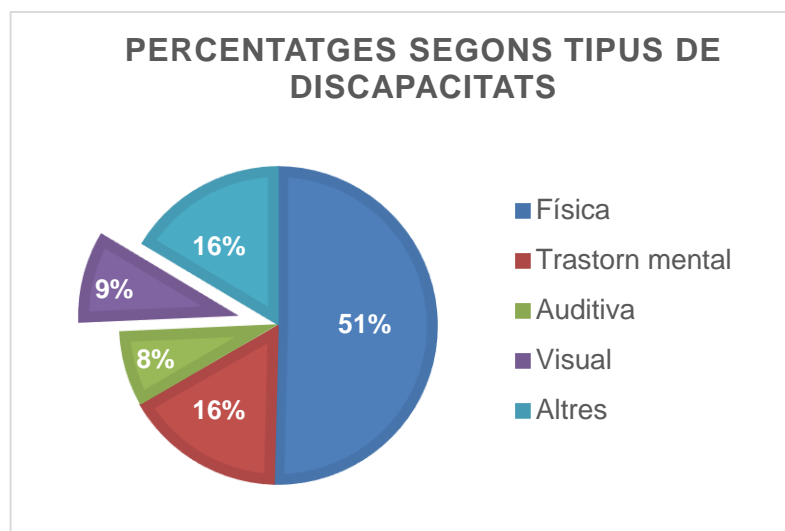
Pel que fa als estudiants de grau, primer i segon cicle veiem com la discapacitat que més predomina és la física, la segueix els trastorns mentals, després la visual, l'auditiva i d'altres tipus.

⁴Fundació Universia és una entitat privada sense ànim de lucre promoguda per Universia, la xarxa de cooperació universitària de parla hispana i portuguesa, constituïda per 1.232 institucions d'educació superior en 23 països d'Iberoamèrica, amb l'objectiu d'impulsar la inclusió laboral de les persones amb discapacitat.

⁵El CERMI és la plataforma de trobada i acció política de les persones amb discapacitat, constituït per les principals organitzacions estatals de persones amb discapacitat

⁶Segons l'estudi elaborat per *Fundación Universia* i CERMI (2013).

⁷A tall d'exemple, dels 105 alumnes amb discapacitat que tenia la Universitat de Barcelona al 2004-2005, s'ha passat a 610 al curs anterior 2012-2013.

Gràfic 1. Mostra dels percentatges de l'alumnat segons tipus de discapacitat

És a partir de la *Ley Orgánica de Modificación de la Ley Orgánica de Universidades* (LOMLOU), com també de la publicació del *Llibre Blanc sobre Universitat i Discapacitat* que podem afirmar que la voluntat d'integració d'aquest col·lectiu a la universitat és real, ja que la llei promou accions per afavorir la igualtat real i efectiva d'oportunitats amb els demés components de la comunitat universitària i, el llibre blanc, va suposar de document marc que analitzava la situació dels estudiants amb discapacitats a les universitats, identificava els principals problemes a que s'enfronten per l'accés i permanència i es proposaven accions de millora.

3.2 Limitacions i fortaleces de la discapacitat visual

Existeixen diferents limitacions i problemàtiques referents a la discapacitat visual, però les principals problemàtiques que hi trobem són, en gran mesura: la gran diversitat de deficiències visuals, la orientació en els desplaçaments i l'accés a la informació.

Pel que fa a la diversitat de deficiències visuals cal tenir present que, tal i com hem vist en els punts anteriors, no hi ha un patró comú en totes elles, i aquest fet determina que cada individu necessiti unes adaptacions concretes.

Pel que fa a la orientació en els desplaçaments, tenen problemes per conèixer l'espai i els objectes de l'entorn. Això repercuteix en el fet del no desenvolupament autònom de les persones afectades.

Finalment, pel que fa a l'accés a la informació, hem de tenir present que no tota la informació és apte per aquest col·lectiu, ja que el mitjà físic és totalment inaccessible. També ho són les versions digitals que no estan degudament preparades.

Malgrat tot, el col·lectiu amb discapacitat visual té una gran fortalesa i és l'alfabet Braille. A través del tacte poden accedir a la informació i obtenir una major capacitat d'assimilació d'aquesta.

A més a més, també cal sumar dos aspectes de gran valor com són la consolidació d'experiències tant pel que fa a nivell estatal i internacional, com pel fet de tenir una de les associacions més potents en termes de discapacitat com és la ONCE⁸.

3.2.1 L'estudiant amb discapacitat visual

L'estudiant amb discapacitat visual té les mateixes característiques evolutives que un estudiant amb visió, però necessitarà estímuls específics en alguns moments del seu procés educatiu, tant pel que fa a l'orientació, la mobilitat i l'accés a la informació que caldrà suplir-ho amb d'altres canals que es mencionen a continuació.

Tot i això, cal tenir present algunes consideracions: la discapacitat visual és diferent en cada persona: molts d'ells utilitzen ajudes tècniques per accedir a la informació, la fatiga és problema l'esforç que suposa la baixa visió i, finalment, les activitats que realitzen es fan de manera seqüencial, fet que pot provocar un alentiment en l'assoliment del coneixement.

3.3 Recursos per superar les limitacions

Des de sempre, les persones amb discapacitat visual s'han ajudat d'una sèrie de recursos per a superar les limitacions que els hi suposa la seva discapacitat. Cadascun d'aquests recursos els permet desenvolupar un conjunt de destreses que han d'adquirir per a poder desenvolupar amb plena autonomia la vida diària. Entre elles, podem enumerar elements referents a la orientació, la mobilitat, instruments per la lectura i l'accés a la informació.

Com a recursos per a l'orientació i mobilitat, cal destacar l'ús del bastó, el gos pigall, els guies vidents i els dispositius d'alta tecnologia que permeten circular per la via pública de manera més autònoma possible.

⁸ONCE és l'acrònim d'*Organización Nacional de Ciegos Españoles* i es tracta d'una organització sense ànim de lucre que té com a objectiu principal millorar la qualitat de vida de la gent cega a Espanya. La seva pàgina web oficial és: <http://www.once.es/new>

Pel que fa als instruments per a la lectura i accés a la informació, s'usa el Braille com a recurs fonamental, seguit dels magnificadors de pantalla i els programaris de síntesi de veu, per tota aquella informació que es troba en format digital. En aquest aspecte sobresurt el programari JAWS⁹, ja que és el que el distribueix la ONCE als seus afiliats.

Les tecnologies han revolucionat la vida diària de tots els éssers humans però han aportat grans beneficis per a les persones amb discapacitat visual. La tecnologia adaptada o assistida ha ajudat a superar moltes barreres per a l'educació dels cecs, en general, i molt especialment per a aquells que són estudiants, investigadors o treballadors d'Institucions públiques o privades (Piñeros de Guzmán, 2001).

Actualment, també es contemplen un gran ventall de serveis per a persones amb discapacitat (Millán Reyes, 2008). El creixent

interès per cobrir les demandes de les persones amb necessitats es pot observar amb l'increment de cursos, congressos, tallers, grups de treball, així com l'aparició de biblioteques virtuals que tracten de facilitar l'accés a la informació per a persones amb discapacitat visual o auditiva. Un altre exemple són els serveis d'informació destinats, com el Servei d'Informació sobre Discapacitat (SID) que pretenen oferir informació, coneixement de qualitat i adequat segons el tipus de discapacitat o diversitat funcional que es tingui.

Senyalització

Llibre en Braille

Bastó

Lupa de rastreig

Il·lustració 1. Mostra dels diferents recursos que usen les persones amb discapacitat visual

3.4 Biblioteques universitàries i discapacitat visual

A Espanya, la *Llei 13/1982 d'integració social dels minusvàlids* reconeix a les persones amb discapacitats físiques, psíquiques o sensorials el dret a la completa realització personal i la total integració social. La societat en què vivim és cada vegada més plural i, actualment, hi ha una actitud manifesta, per part dels polítics i de la societat civil, per afavorir la integració dels discapacitats.

⁹Jaws és un programari que actua com a lector de pantalla per a cecs, que té com a finalitat que ordinadors personals que funcionen amb Microsoft Windows siguin més accessibles per a persones amb alguna discapacitat relacionada amb la visió. Per aconseguir aquest propòsit, el programa converteix el contingut de la pantalla en so, de manera que l'usuari pot accedir o navegar per ell sense necessitat de veure-ho.

És per això que “les biblioteques, com a font fonamental d'accés a la cultura, la formació i el gaudiment intel·lectual, suposen un bé inqüestionable per a les persones amb discapacitat i una eina indispensable per al seu desenvolupament intel·lectual” (*Biblioteques Accesibles para todos*, 2008, p.14). Això ha suposat un gran avenç en les biblioteques en els últims anys, ja que són avui dia espais que s'han anat adaptant a les demandes de la societat i han fomentat un seguit de millores que s'han vist reflectides tant als edificis—els quals són més accessibles— com pel que fa a la integració de noves tecnologies adaptades.

Tota aquesta responsabilitat social i de funció social de la biblioteca en general, però sobre tot la universitària, s'ha vist promocionada pel fet d'aparèixer explícitament en els plans estratègics i els reglaments de les mateixes. Així doncs, a partir de l'aparició a la normativa, s'han creat serveis especials o especialitzats per als estudiants amb discapacitats.

Així doncs, en la majoria dels reglaments de les biblioteques es parla dels grans tipus d'usuaris: professorat, personal d'administració i serveis i alumnes —incloent-hi l'alumnat amb discapacitat—. Cal afegir que alguns reglaments bibliotecaris es troben més desenvolupats que altres en funció, no només de l'orientació institucional o filosofia, sinó de la permeabilitat a nous plantejaments per part dels seus membres i òrgans de gestió. Aquesta filosofia incideix en els diferents serveis, préstecs, renovacions, restriccions, fons i altres aspectes del funcionament de la biblioteca, ja que poden o no realitzar mesures i adaptacions específiques adaptades al col·lectiu amb discapacitat.

Les biblioteques universitàries també s'han vist obligades a donar un gir en la seva estratègia degut, tal i com afirma Martínez Dídac (2004), al canvi de paradigma en l'ensenyament. Actualment es potencia que l'alumne assoleixi coneixements a partir de la cerca, gestió i tractament de la informació. És per això que les TIC han convertit les biblioteques físiques en híbrides (paper i digital) i, en aquest sentit, les biblioteques han suposat la punta de llança en aquest camp creant els *Centres de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació* (CRAI).

Malgrat en un primer moment les ajudes que es donaven als estudiants amb discapacitat eren merament tècniques, en aquest nou concepte de biblioteca s'aposta en el disseny centrat en l'usuari a través dels serveis de valor afegit. No obstant això, es pot observar com encara s'han d'afrontar els reptes derivats del disseny per a tothom, i segons Millan Reyes, es constata l'existència de serveis bibliotecaris destinats a estudiants amb discapacitat sense una clara uniformitat dels mateixos, com tampoc en l'extensió a tota la geografia universitària. Per tant, seria aconsellable una normalització de criteris per a totes les biblioteques universitàries públiques espanyoles, per tal que tothom pugui implementar els mateixos serveis i tots els estudiants amb discapacitat tinguessin les mateixes oportunitats.

Seguint amb mateix discurs, malgrat que a Espanya ha crescut la sensibilitat entorn d'aquest tema, i s'ha avançat en qüestions d'accessibilitat física i amb millores a les instal·lacions, pel que fa als serveis concrets encara ens trobem a les beceroles. Així doncs, com a punts febles, veiem una manca de serveis concrets per a alumnes amb discapacitat i més si volem distingir serveis per a les diferents tipus de discapacitats.

4. MARC LEGISLATIU I NORMATIU

A continuació es recullen les principals lleis i normatives relatives a la discapacitat, la universitat i les biblioteques, ordenades per rang, data de publicació i àmbit geogràfic¹⁰.

Podem comprovar com es tracta d'un àmbit en que la promulgació i l'evolució de la normativa en les últimes dècades ha estat clau per generar una sèrie de mesures d'acció positiva i de no discriminació per tal d'assolir la plena integració de les persones amb necessitats especials, ja que s'ha passat d'un àmbit proteccionista a un concepte obert cap a la societat de la informació i del coneixement. Tot això, promogut també, per la creixent visibilitat de la discapacitat a la vida universitària.

4.1 Discapacitat

Àmbit nacional

- ☰ Espanya. Constitución Española. *Boletín Oficial del Estado*, 29 de diciembre de 1978, núm. 311, p.29313-29424.
- ☰ Espanya. Ley 13/1982, de 7 de abril, de integración social de los minusválidos (LISMI). *Boletín Oficial del Estado*, núm. 103, 30 de abril de 1982, p.11106-11112.
- ☰ Espanya. Ley 51/2003, de 2 de diciembre, de igualdad de oportunidades, no discriminación y accesibilidad universal de las personas con discapacidad. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 289, 3 de diciembre de 2003, p.43187-43195.
- ☰ Espanya. Ley 39/2006, de 14 de diciembre, de Promoción de la Autonomía Personal y Atención a las personas en situación de dependencia. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 299, 15 de diciembre de 2006, p.44142-44156.
- ☰ Espanya. Real Decreto 556/1989, de 19 de mayo, por el que se arbitran medidas mínimas sobre accesibilidad en los edificios. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 122, 23 de mayo de 1989, p.15352-15353.
- ☰ Espanya. Real Decreto 1414/2006, de 1 de diciembre, por el que se determina la consideración de persona con discapacidad a los efectos de la Ley 51/2003, de 2 de diciembre, de Igualdad de oportunidades, no discriminación y accesibilidad universal de las personas con discapacidad. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 300, 16 de diciembre de 2006, p.44285-44286.
- ☰ Espanya. Real Decreto 505/2007, de 20 de abril, por el que se aprueban las condiciones básicas de accesibilidad y no discriminación de las personas con discapacidad para el acceso y utilización de los espacios públicos urbanizados y edificaciones. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 113, 11 de mayo de 2007, p.20384-20390.

¹⁰La citació bibliogràfica de cadascuna d'elles s'ha fet a partir de la norma ISO 690:1987.

- ☰ Espanya. Real Decreto 1494/2007, de 12 de noviembre, por el que se aprueba el Reglamento sobre las condiciones básicas para el acceso de las personas con discapacidad a las tecnologías, productos y servicios relacionados con la sociedad de la información y medios de comunicación social. *Boletín Oficial del Estado*, núm.279, 21 de noviembre de 2007, p.47567-47572.

Àmbit internacional

- ☰ Bèlgica. Resolución del Consejo sobre “Accesibilidad electrónica”– Mejorar el acceso de las personas con discapacidad a la sociedad del conocimiento. *Consejo de la Unión Europea*, núm. 5165/03, 14 de enero de 2003, p.1-9.
- ☰ Bèlgica. Estrategia Europea sobre Discapacidad 2010-2020: un compromiso renovado para una Europa sin barreras. *Consejo de Europa*, núm.636, 15 de noviembre de 2010, p.1-13.
- ☰ Estats Units. Normas Uniformes sobre la igualdad de oportunidades para las personas con discapacidad. *Asamblea de las Naciones Unidas*, núm. A/RES/48/96, 4 de març de 1994, p.1-30.
- ☰ Estats Units. Principios de diseño universal. *N.C. State University*, 4 de enero de 1997, p.1-15.
- ☰ Estats Units. Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad. *Asamblea de las Naciones Unidas*, núm. A/RES/61/106, 24 de enero de 2007, p.1-30.
- ☰ Itàlia. Convenio de Roma, de 4 de noviembre de 1950, para la Protección de los Derechos Humanos y de las Libertades Fundamentales. *Consejo de Europa*, 4 de noviembre de 1950, p.1-51.
- ☰ Luxemburg. Carta de los derechos fundamentales de la Unión Europea. *Diario Oficial de las Comunidades Europeas*, núm. C364, 18 de diciembre de 2000, p.1-22.

4.2 Universitat

Àmbit nacional

- ☰ Espanya. Ley Orgánica 6/2001, de 21 de diciembre, de Universidades. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 307, de 24 de diciembre de 2001, p.1-50.
- ☰ Espanya. Real Decreto 696/1995, de 28 de abril, de ordenación de la educación de los alumnos con necesidades educativas especiales. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 131, 2 de junio de 1995, p.16179-16185.
- ☰ Espanya. Real Decreto 1393/2007, de 29 de octubre, por el que se establece la ordenación de las enseñanzas universitarias oficiales. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 260, de 30 de octubre de 2007, p.440037-44058.
- ☰ Espanya. Real Decreto 558/2010, de 7 de mayo, por el que se modifica el Real Decreto 1892/2008, de 14 de noviembre, por el que se regulan las condiciones para el acceso a las

enseñanzas universitarias oficiales de grado y los procedimientos de admisión a las universidades públicas españolas. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 113, 8 de mayo de 2010, p.40784-40788.

- 📄 Espanya. Real Decreto 1791/2010, de 30 de diciembre, por el que se aprueba el Estatuto del Estudiante Universitario. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 318, 31 de diciembre de 2010, p.109353-109380.
- 📄 Espanya. Libro Blanco sobre universidad y discapacidad. 2007. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad. P. 1-117.
- 📄 Espanya. Convenio Marco de colaboración entre la Conferencia de Rectores de universidades españolas (CRUE) y el Comité Español de representantes de personas con discapacidad (CERMI). 20 de noviembre de 2003, p.1-7.

Àmbit internacional

- 📄 Declaración de Bolonia. Bolonia, 19 de Junio de 1999

4.3 Biblioteques

Àmbit nacional

- 📄 Espanya. Ley 10/2007, de 22 de junio, de la lectura, del libro y de las bibliotecas. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 150, 23 de junio de 2007, p.27140-27150.
- 📄 Ley 4/2002, de 11 de julio, de Servicios de los Servicios de la Sociedad de la información y de comercio electrónico. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 166, 12 de julio de 2002.

Àmbit internacional

- 📄 Manifiesto Biblioteca Pública de la UNESCO. 1994
- 📄 IFLA. *Guidelines for Library Service to Braille Users*. 1998. La Haya: IFLA Headquarters
- 📄 IFLA. *Libraries for the Blind in the Information Age. Guidelines for development*. 2005. La Haya: IFLA Headquarters

5. TREBALL DE CAMP

Per tal d'assolir i comprovar els objectius de l'estudi s'ha optat per la realització d'un treball de camp en relació a les biblioteques universitàries públiques espanyoles vinculades a la discapacitat, a més d'una recerca bibliogràfica feta amb anterioritat.

Les accions desenvolupades es mostren en els següents apartats.

5.1 Identificació de fonts i recollida de dades

Partint de la base que no existeix amb anterioritat cap tipus d'estudi que valori el grau d'integració a les biblioteques universitàries públiques espanyoles de les persones amb discapacitat visual, calia recollir les dades de forma autònoma a través de cada organisme.

Les dades han estat recollides –en primera instància- per mitjà de l'enquesta. El grau de resposta d'aquesta enquesta va ser del 48%, ja que només la varen respondre 24 biblioteques. En el cas de la no resposta de l'enquesta, la informació va ser extreta de la pàgina web oficial de cada biblioteca universitària.

Cal agrair que tots els formularis respostos provenien del personal encarregat de la biblioteca (director, subdirector o cap de secció de serveis als usuaris, entre d'altres).

Per tal d'estructurar i tractar la informació obtinguda hem elaborat una taula, on es reflecteixen els resultats. La informació que podem veure a la següent taula està estructurada en 16 ítems a valorar. Aquelles biblioteques que ho compleixen se'ls hi ha afegit un tic positiu a la casella corresponent, les que no ho compleixen, en canvi, han quedat en blanc. Finalment, aquelles biblioteques on la informació no ha pogut ser recopilada per cap dels mitjans utilitzats se'ls ha posat un guionet.

Comunitats Autònomes	Universitats	Adaptació d'espais	Adaptació d'equipaments	Suport en la recerca de bibliografia	Normativa de préstec més favorable	Servei de préstec interbibliotecari	Préstec d'ordinadors portàtils amb software adaptat	Tele-lupa	Monitors de gran format	Magnificador de pantalla	Programari de síntesi de veu (TTS)	Dispositiu Braille	Reproductors d'àudio de llibres parlats	Fotocopiadores de gran format	Pàgina web accessible	Consulta al catàleg accessible	Secció a la web de la biblioteca sobre els serveis per a usuaris amb NNEE	
Andalusia	Universidad Internacional de Andalucía			✓		✓												
	Universidad de Almería	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		
	Universidad de Cádiz		✓		✓	✓				✓	✓						✓	
	Universidad de Córdoba	✓	✓					✓	✓	✓	✓						✓	
	Universidad de Granada	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓		
	Universidad de Huelva	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	
	Universidad de Jaén	✓	✓		✓			✓										
	Universidad de Málaga	✓	✓		✓	✓											✓	
	Universidad Pablo de Olavide	✓							✓	✓	✓							
	Universidad de Sevilla	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Aragó	Universidad de Zaragoza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Canàries	Universidad de la Laguna			✓	✓												✓	
	Universidad de las Palmas de Gran Canaria			✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓		✓	
Cantàbria	Universidad de Cantabria	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Universidad Internacional Menéndez Pelayo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Castella-La Manxa	Universidad Castilla-La Mancha	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓	✓			
Castella i Lleó	Universidad de Burgos			✓	✓	✓		✓	✓	✓					✓			
	Universidad de León			✓														
	Universidad de Salamanca				✓													
	Universidad de Valladolid												✓					

Comunitats Autònomes	Universitats	Adaptació d'espais	Adaptació d'equipaments	Suport en la recerca de bibliografia	Normativa de préstec més favorable	Servei de préstec interbibliotecari	Préstec d'ordinadors portàtils amb software adaptat	Tele-lupa	Monitors de gran format	Magnificador de pantalla	Programari de síntesi de veu (TTS)	Dispositiu Braille	Reproductors d'àudio de llibres parlats	Fotocopiadores de gran format	Pàgina web accessible	Consulta al catàleg accessible	Secció a la web de la biblioteca sobre els serveis per a usuaris amb NNEE
Comunitat Valenciana	Universitat d'Alacant	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Universitat Jaume I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Universidad Miguel Hernández	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Universitat Politècnica de València	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Universitat de València	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Extremadura	Universidad de Extremadura	✓		✓	✓	✓							✓				
Galícia	Universidad de La Coruña	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Universidad de Santiago de Compostela	✓	✓	✓		✓			✓		✓	✓			✓	✓	
	Universidad de Vigo	✓											✓	✓			
Illes Balears	Universitat de Les Illes Balears	✓	✓	✓										✓			
La Rioja	Universidad de La Rioja	✓	✓	✓			✓		✓	✓							
País Basc	Euskal Herriko Unibertsitatea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Principat d'Astúries	Universidad de Oviedo	✓											✓	✓			
Regió de Murcia	Universidad Politécnica de Cartagena	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Universidad de Murcia	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					

Taula 1. Recull de serveis que ofereixen les biblioteques universitàries espanyoles als usuaris amb discapacitat visual

5.2 Identificació dels serveis de biblioteques universitàries

A partir de les dades que ens ha aportat la taula comparativa de les 50 biblioteques universitàries públiques espanyoles s'han pogut elaborar la següent taula, que mostra el llistat d'indicadors valorats en cadascuna de les biblioteques.

Els resultats per indicadors mostren com el grau d'incompliment és evident. Tots ells indiquen una puntuació per sota el 50% d'aplicació a les biblioteques. Aquells indicadors que representen un grau de compliment més elevat han estat: l'adaptació d'espais (48%), el suport a la recerca bibliogràfica (48%) i l'adaptació d'equipaments (44%).

Mereixen una atenció especial tots aquells indicadors relacionats amb el maquinari (TTS, Magnificadors de pantalla, monitors de gran format...) que facilita la lectura i visió per pantalla digital, ja que cap d'ells indica una puntuació per sobre del 35%. Aquest fet contrasta amb la realitat actual, on existeix una preocupació per facilitar dispositius de lectura en digital (e-readers, pantalles planes...) a tots els usuaris. En canvi, aquest maquinari de suport que pot ser indispensable per a qualsevol usuari amb discapacitat visual, es veu molt poc freqüentat a les biblioteques universitàries. Observem que són indicadors que es troben per sota de la mitjana, tenint en compte que, aproximadament, només 16 de les 50 biblioteques analitzades ho apliquen. Tot plegat ens reporta que ens trobem davant de biblioteques molt poc reforçades per garantir l'accessibilitat, sobretot a l'hora d'incorporar tecnologies avançades, així com *hardware* i *software* específic.

Indicador	Nombre total de biblioteques que ho compleixen	Percentatge d'aplicació
Adaptació d'espais	24	48%
Suport en la recerca bibliogràfica	24	48%
Adaptació d'equipaments	22	44%
Servei de préstec interbibliotecari	19	38%
Normativa de préstec més favorable	18	36%
Pàgina web accessible	17	34%
Tele-lupa	17	34%
Magnificador de pantalla	16	32%
Programari de síntesi de veu	16	32%
Monitors de gran format	13	26%
Consulta al catàleg accessible	11	22%
Secció a la web de la biblioteca sobre els serveis per a usuaris amb NNEE	11	22%
Dispositius Braille	10	20%
Fotocopiadores de gran format	9	18%
Reproductors de llibres parlats	8	16%
Préstec d'ordinadors portàtils amb software adaptat	3	6%

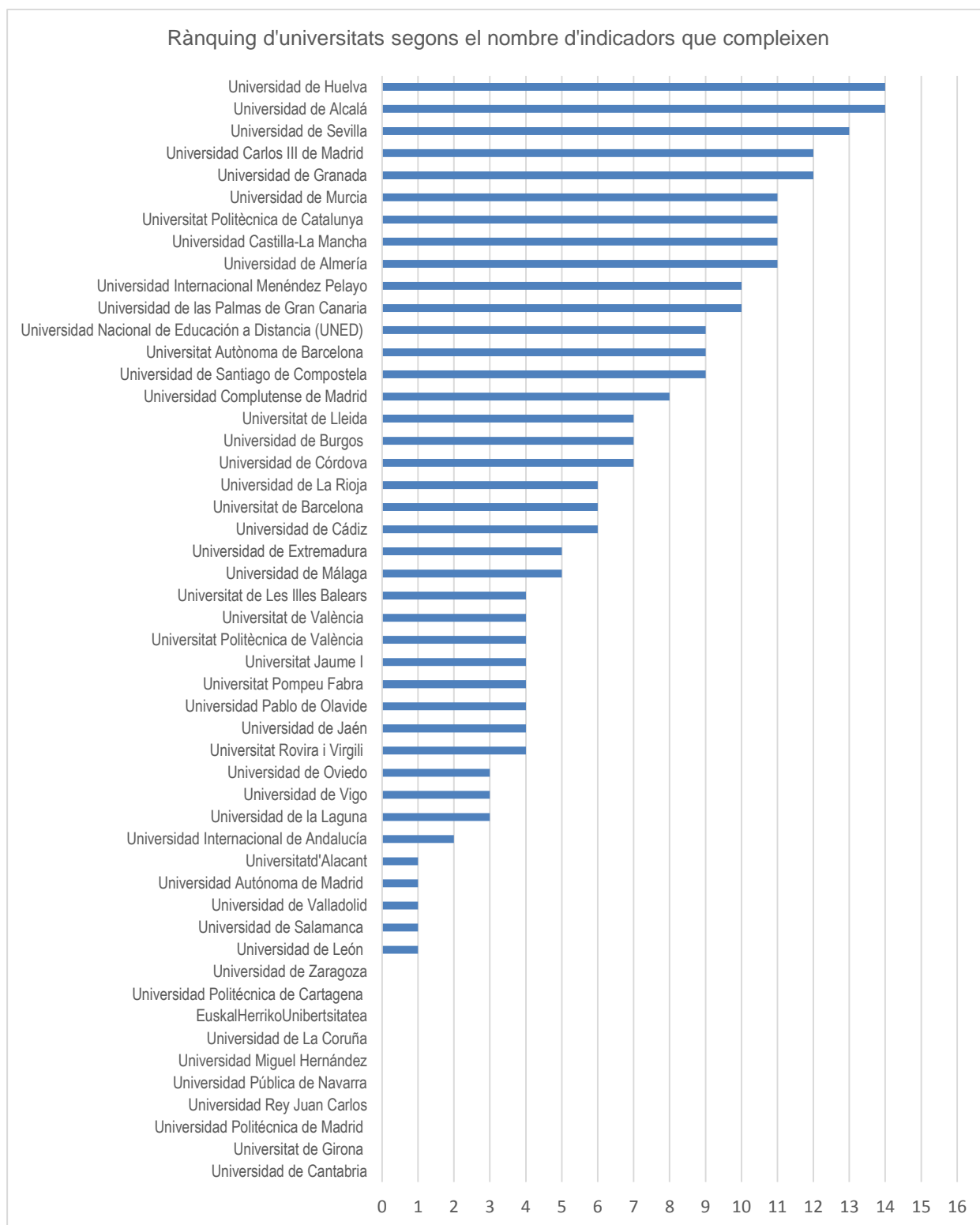
Taula 2. Recull dels indicadors utilitzats a les biblioteques segons nombre total i percentatge d'aplicació.

A nivell global, veiem com el panorama tampoc millora molt si analitzem els indicadors en funció de les diferents universitats. Tal i com veiem al gràfic en format de rànquing d'universitats, observem que només 8 de les 50 biblioteques analitzades compleixen la meitat d'indicadors analitzats.

Tant sols dues, que són la *Universidad de Huelva* i la *Universidad de Alcalá*, obtenen una gran qualificació, ja que obtenen un grau de compliment del 87,5% en els requisits dels diferents indicadors.

Cal destacar, també, que de les 50 universitats, només 15 d'elles compleixen 1 o cap indicador. Això ens reporta que la mitjana de serveis per a usuaris amb discapacitat visual que s'ofereixen des de la biblioteca universitària són només 5 dels 16 ítems identificats.

Per tant, podem afirmar que els resultats obtinguts han estat molt inferiors als que esperàvem obtenir.

Gràfic 2. Rànquing de les universitats segons el nombre d'indicadors

5.3 Selecció dels serveis més destacats i bones pràctiques recopilades

A banda de dels serveis anomenats anteriorment, que categoritzariem com a serveis bàsics que haurien d'oferir les biblioteques universitàries, també s'han trobat d'altres serveis que per la seva particularitat i el seu grau de dispersió no s'han sistematitzat en les gràfiques anteriors.

Aquests, seria convenient apuntar-los com a serveis que ofereixen un valor afegit a la biblioteca universitària en termes d'inclusió. En destaquem els següents exemples:

- La Universidad Carlos III de Madrid realitza sessions de formació per a l'ús d'equips específics adaptats per a discapacitats.
- A la Universidad Autónoma de Madrid i en col·laboració amb el programa de pràctiques i formació per a la inserció laboral de joves amb discapacitat intel·lectual promouen i donen eines als alumnes.
- La UNED realitza tant a nivell global, com a dins la biblioteca, diferents campanyes de sensibilització sobre l'educació sense barreres i la igualtat d'oportunitats.

6. CONCLUSIÓ

El següent treball va partir de la premissa de que l'anàlisi de les 50 biblioteques universitàries públiques espanyoles seria una mostra suficientment representativa per valorar la situació actual de l'accessibilitat aplicada a les biblioteques universitàries. No obstant això, els resultats d'aquest anàlisi ens ha confirmat que:

- No totes les biblioteques universitàries mostren la mateixa preocupació de cara a garantir l'accessibilitat als seus recintes.
- De la mateixa manera, no totes aquelles biblioteques que garanteixen l'accessibilitat es preocupen per mostrar un apartat dedicat als serveis per a usuaris amb NNEE a la seva web corporativa. Aquesta mancança ens ha delimitat força el treball de camp, on en determinats casos, la manca d'informació ens ha impossibilitat conèixer com actuen algunes biblioteques.
- Els índexs d'accessibilitat aplicats són molt baixos i únicament es tenen en compte tres factors: l'adaptació dels espais, entenent-ho com una millora per a la circulació i deambulació; l'adaptació dels equipaments, és a dir, una adaptació del mobiliari i serveis tecnològics; i del servei de suport a la recerca. Pel que fa a la resta són una minoria poc aplicable.
- Existeixen biblioteques universitàries que no tenen en compte cap criteri d'accessibilitat.

Referent als productes de suport, una de les possibles limitacions és el cost econòmic dels productes. Aquest és una barrera per a la implantació dels serveis, considerant-se un dels factors que pot explicar les diferències entre els serveis de les diferents biblioteques, a causa del baix pressupost del qual disposen avui en dia.

A més d'aquesta, creiem que existeixen altres limitacions. Una d'elles és que quan les universitats parlen de discapacitats, no diferencien per tipus de NNEE, sinó que parlen de discapacitats en general, i caldria entendre que cada discapacitat té les seves pròpies peculiaritats. Això podríem considerar-ho com una falta de sensibilització de cara als alumnes amb necessitats especials.

D'altra banda, una altre limitació observada ha estat la falta de concordança i de treball en equip entre la universitat i la biblioteca per tal de treballar i col·laborar conjuntament sobre les NNEE dels alumnes. És cert que, si a la universitat li costa integrar els estudiants amb discapacitat, a les biblioteques encara els costarà més. Usualment, hi ha una clara relació entre la voluntat de la universitat amb vocació inclusiva i la posició de la biblioteca davant aquestes necessitats; però no sempre és així. Un exemple que ens va sorprendre és la Universidad de

Salamanca, que té un gran programa de suport a l'alumnat amb discapacitat (INICO) i en canvi, no es mostra la mateixa preocupació dins l'àmbit de la biblioteca. Pel contrari, vam poder observar que la Biblioteca de la Universidad de Murcia mostra força interès per acollir als usuaris amb NNEE (la veiem situada al sisè lloc del rànquing), però en canvi, són gairebé nul·les les accions que realitza la universitat.

No obstant això, també s'han pogut observar algunes forteses, com ara que algunes biblioteques universitàries disposen d'un apartat a la web de la biblioteca sobre els serveis per a usuaris amb necessitats especials. Al treball hem creat un apartat específic per nombrar aquelles biblioteques que ofereixen a la seva web aquest apartat, ja que creiem que seria de molta ajuda que totes ho tinguessin.

Nosaltres hem tractat la discapacitat visual. Aquesta és una discapacitat molt visible i que disposa de moltes eines tecnològiques que faciliten l'accés a la informació. Creiem que pel fet d'haver escollit treballar la discapacitat visual ens ha facilitat trobar molta més informació i corroborar que forces biblioteques disposen d'algunes d'aquestes tecnologies. Estem segures que si haguessin tractat alguna altre discapacitat les tecnologies no hi haguessin estat tant presents.

Com a possibles millores a implementar, seria convenient crear una xarxa de serveis per a usuaris amb NNEE a les biblioteques universitàries espanyoles, sumant les bones pràctiques de cadascuna de les biblioteques i aprofitant sinergies.

7. BIBLIOGRAFIA

Aguirre, Pilar; Gil, Jose Manuel; González, Jorge Luis (et.al). *Manual de Atención al alumnado con necesidades específicas de apoyo educativo derivadas de discapacidad visual y sordoceguera* [en línia]. Andalusia: Consejería de Educación, 2002. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <http://www.juntadeandalucia.es/educacion/portal/com/bin/Contenidos/PSE/orientaciony tenciondiversidad/educacionespecial/ManualdeatencionalalumnadoNEAE/1278666001766_08.pdf>

Monogràfic sobre la discapacitat visual i la sordo-ceguera inclòs dins d'una gran obra que vol servir de manual de suport a l'alumnat amb necessitats educatives especials. Es tracta d'un material molt instructiu pensat clarament per a familiars i professors d'aquest tipus d'alumnat i es donen pautes i bones practiques educatives.

Alcantud, Francisco; Ávila, Vicenta; Ansensi, M.Celeste. *La integración de Estudiantes con Discapacidad en los Estudios Superiores* [en línia]. Valencia: Universitat de Valencia, 2000. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <http://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/22063/108610_A4B3DF5Cd01.pdf?sequence=1>

Publicació realitzada en el marc dels projectes europeus UNICHANCE i ACCESO25 que mostren un recull d'experiències realitzades en universitats tant espanyoles, com de la resta d'Europa, sobretot d'aquelles que tenen més experiència.

Asenjo, María Laura; Ferrante, Mariana; Miranda, Lorena (et.al). "Bibliotecas universitarias accesibles: la experiencia de las Bibliotecas de la Universidad Nacional de La Plata". *Actas de las 2a Jornadas de Intercambios y Reflexiones acerca de la Investigación en Bibliotecología* [en línia]. La Plata: Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación de la Universidad Nacional de La Plata, 2011.[Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <http://sedici.unlp.edu.ar/bitstream/handle/10915/17635/Documento_completo.pdf?sequence=1>

Aquest text tracta sobre la discapacitat en l'àmbit de les biblioteques, amb l'objectiu d'exposar les tasques realitzades pel ETI Accessibilitat i els projectes futurs que tenen com a missió afrontar polítiques que garanteixin la total accessibilitat de la informació de les persones amb discapacitat.

Bibliotecas Accesibles para todos: Pautas para acercar las bibliotecas a las personas con discapacidad y a las personas mayores [en línia]. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad, 2008. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <http://www.mcu.es/bibliotecas/docs/bibliotecas_accesibles_para_todos.pdf>

Text elaborat pel Ministerio i l'IMSERO de bones pràctiques i recomanacions que caldria que apliqués la biblioteca pública per a garantir l'accessibilitat integral a tothom. Malgrat que té un clar enfocament a la biblioteca pública, és un bon punt de partida perquè la biblioteca universitària també comprovi si les pautes bàsiques d'accessibilitat es compleixen.

Cebrian, María Dolores; Escanero, Ignacio (2003). *Glosario de términos de discapacidad visual* [en línia]. Madrid: Organización Nacional de Ciegos Españoles, Dirección de Cultura y Deporte 2003. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <<http://www.once.es/new/servicios-especializados-en-discapacidad-visual/discapacidad-visual-aspectos-generales/glosario-de-terminos-de-uso>>

Glossari elaborat per la ONCE sobre termes relacionats amb la discapacitat visual. Malgrat alguns termes eren coneguts a l'hora de realitzar el treball, aquest glossari ha servit per ampliar coneixement i és un bon punt de partida per a introduir-se en el món de la discapacitat visual.

CERMI. *Universidad y Discapacidad. Estudio sobre el grado de inclusión del sistema universitario español respecto de la realidad de la discapacidad* [en línia]. Madrid: Fundación Vodafone y Fundación Universia, 2011.[Consulta: 07-01-2014] Disponible a: <www.fundacionuniversia.net/fichero?id=2110>

Estudi realitzat per la Fundació Universia i el CERMI on es mesura la inclusió de les persones amb discapacitat en el sistema universitari espanyol durant el curs acadèmic 2011-2012. Cal destacar els apartats d'anàlisi sociodemogràfic de la comunitat universitària, els principals serveis de suport als estudiants, la implantació de l'accessibilitat a les universitats i els reptes de futur.

Llera Cermeno, Belén. "Los retos de la biblioteca ante el usuario discapacitado". *Revista General de Información y Documentación* [en línia]. Vol.16, núm. 1, 2006, p.39-49.[Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <<http://revistas.ucm.es/index.php/RGID/article/view/RGID0606120039A/9639>>ISSN: 1132-1873

Ponència que tracta les mesures de la biblioteca davant els usuaris amb discapacitat. Es fa un repàs a la legislació vigent i dona pautes sobre discapacitat i accessibilitat, tant física, com de serveis i d'accés als continguts a la xarxa. A la part final fa un recull de bones pràctiques a l'àmbit anglosaxó.

Lorente Barajas, José Luis. "Recursos tecnológicos y acceso a la información para usuarios con discapacidad visual". *Revista General de Información y Documentación* [en línia]. Vol.16, núm.1, 2006, p.105-127. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <<http://revistas.ucm.es/index.php/RGID/article/viewFile/RGID0606120105A/9653>>

Jose Luis Lorente és tiflotècnic de la ONCE i té un gran coneixement sobre els recursos tecnològics i com poden accedir a la informació tots els usuaris amb discapacitat visual. La ponència fa un repàs a les principals tecnologies i recursos que empren les persones amb discapacitat visual, tant per accedir a la informació com també per a relacionar-se amb el medi.

MartinezUsero, José Ángel. "L'accessibilitat a la informació de les biblioteques públiques : directrius per a garantir la integració". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació* [en línia]. Juny, núm. 18, 2007. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <<http://bid.ub.edu/18marti1.htm>>.

En aquest text s'analitza la legislació, la normativa i les directrius que existeixen sobre l'accessibilitat a la informació i al coneixement en les unitats d'informació i, en concret, en les biblioteques públiques com a serveis per a tots els usuaris. S'hi sistematitzen les principals directrius que cal considerar a l'hora d'oferir un servei d'informació públic, que inclou principalment: l'accés a les instal·lacions de la biblioteca, la senyalització i l'orientació en el context de la biblioteca, l'accés a la col·lecció i les diferents tipologies de documents, com també la comunicació i transmissió d'informació. El conjunt de directrius aportades pot ser útil a la comunitat bibliotecària per planificar o dissenyar serveis d'informació públics adaptats per a tothom, on es garanteixi l'accés integral a la informació.

Millán Reyes, Anna Nieves. *La biblioteca universitaria también al servicio de las personas con discapacidad: un estudio de caso* [en línia]. Granada: Universidad de Granada, 2007. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <<http://hera.ugr.es/tesisugr/17324002.pdf>>

Tesi que centra la biblioteca universitària com un espai d'inclusió a qualsevol tipus de persona, també a les persones amb discapacitat. La tesi funciona a mode de marc per a veure la legislació espanyola i el grau d'inclusió dels estudiants amb discapacitat.

Millán Reyes, Anna Nieves. "Bibliotecas universitarias y personas con discapacidad: análisis del contexto legislativo a través de seis universidades madrileñas y andaluzas". *Boletín de la Asociación Andaluza de Bibliotecarios* [en línia]. Núm.92-93, Julio-Diciembre 2008, p.45-73 [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <http://sid.usal.es/idocs/F8/ART14486/bibliotecas_universitarias_personas_discapa.pdf>

En el següent article es mostra un anàlisi del context legislatiu en matèria de biblioteques i persones amb discapacitat. L'objectiu d'aquest estudi es centra en sis biblioteques universitàries, madrilenyes i andaluses. Tot i així, no es discrimina el context general per obtenir una panoràmica de la situació de les persones amb discapacitat des de l'entorn legal que regulen els centres de treball.

Millán Reyes, Ana Nieves. "Servicios bibliotecarios: la perspectiva de los estudiantes con discapacidad y el personal bibliotecario a través de seis universidades madrileñas". *Revista Española de Documentación Científica* [en línea]. Núm. 33, 1, enero-marzo, 2010, p.106-126. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <<http://redc.revistas.csic.es/index.php/redc/article/viewArticle/528>>ISSN: 0210-0614.

En el següent text es presenten els principals resultats d'una investigació duta a terme a les biblioteques Universitàries de la Comunitat de Madrid, en relació amb els usuaris amb discapacitat, juntament amb la percepció sobre el servei prestat. La metodologia emprada en aquest model d'estudi ha estat el qüestionari com a instrument de mesura per extreure les dades, resultats i conclusions. Els resultats d'aquest treball indiquen l'existència d'una població d'usuaris amb alguna discapacitat, els seus hàbits, i la seva percepció sobre els fons, infraestructures i materials bibliotecaris. Aquests resultats ens mostren que existeixen serveis destinats als estudiants amb discapacitat, però no estan estesos per tota la geografia universitària i tampoc comparteixen criteris. Es posa de manifest la necessitat de fomentar la sensibilització del personal bibliotecari, a més de millorar l'organització de les biblioteques.

Millán Reyes, Ana Nieves. "CREADIS (Centro de Recursos Electrónicos para Alumnos con Discapacidad): Una iniciativa académica para la alfabetización informacional de los estudiantes universitarios con discapacidad". *Anales de Documentación* [en línea]. 2011, vol. 14, nº 2. [Consulta: 07.01.2014]. Disponible a: <<http://revistas.um.es/analesdoc/article/view/115681>>.

Article que tracta el *Centro de Recursos Electrónicos para Alumnos Universitarios con Discapacidad* (CREADIS). Es tracta d'una iniciativa gratuïta que promou la igualtat d'oportunitats, la no discriminació i l'accessibilitat universal. Així, doncs, té la voluntat d'ésser un repositori de recursos electrònics de gran qualitat que aportin informació, coneixement i aprenentatge al llarg de la vida dirigit a persones amb o sense discapacitat, com també associacions o educadors.

Es tracta d'un article que evoluciona l'eina bàsica de la biblioteca, com és el seu web i el catàleg en línia, i crea un portal d'autoaprenentatge total que va més enllà de l'àmbit acadèmic convencional.

Palop, Lourdes; Merli, Maria Josep; Salvador, Yolanda (et.al). *Rompiendo barreras y logrando la plena accesibilidad en la biblioteca de la Universidad Politécnica de Valencia* [en línea]. Valencia: Universitat de Valencia, 2010. [Consulta: 07.01.2014]. Disponible a: <<http://www.biblioteca.uma.es/bldoc/2JornadasCalidad2010/actas/10RompiendoBarreras.pdf>>

Comunicació que mostra el procés que va haver de recórrer la Biblioteca de Universitat de València per a rebre el certificat d'accessibilitat universal inclòs per mitjà de la norma UNE 170001:2007. A la part final del document, es fa una selecció de legislació vigent relacionada amb el tema.

Piñeros de Guzmán, Isabel. "El acceso a la información de los discapacitados visuales: tecnologías adaptadas para individuos con baja visión". FORINF: Revista Iberoamericana sobre usuarios de información, Julio-septiembre, núm. 13, 2001.

El següent treball té com a objectiu explorar les tecnologies existents per tal que els discapacitats visuals puguin accedir a la informació i poder integrar-se a la societat de la informació. Per tal de fer-ho s'han descrit els sistemes convencionals informàtic, magnificadors i d'impressió de materials. finalment, es reclama que els bibliotecaris treballin de manera adequada per tal d'integrar als discapacitats visuals a la comunitat.

Peralta Morales, Antonio. *Libro blanco sobre discapacidad y universidad* [en línia]. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad, con la colaboración del Ministerio de Educación y Ciencia, Fundación Vodafone, ANECA i CERMI, 2007.[Consulta: 07-01-2014]. Disponible a: <<http://riberdis.cedd.net/bitstream/handle/11181/3015/165385.pdf?sequence=1>>

Llibre que descriu i analitza la situació dels estudiants universitaris amb discapacitat; com també identifica deficiències i bones pràctiques del sistema universitari respecte a la discapacitat. Finalment, es proposen accions de millora per tal de garantir la igualtat d'oportunitats entre els estudiants i l'accessibilitat total.

Es tracta d'un bon punt de partida per a conèixer el marc real de la discapacitat en el món universitari.

Todaro, Alicia Júlia. *Biblioteca integradora para ciegos y disminuidos visuales. Realidad y desafíos* [en línia]. La Plata: Universidad Nacional de la Plata. Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, 2003. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <<http://www.memoria.fahce.unlp.edu.ar/tesis/te.179/te.179.pdf>>

Treball final de grau que tracta sobre com les biblioteques de La Plata integren els usuaris amb discapacitat visual. El treball aporta un seguit de reflexions sobre aquest tipus de discapacitat i realitza un anàlisi estadístic per tal de comprovar les tecnologies disponibles per aquest col·lectiu, les col·leccions adaptades, els serveis prestats i els processos tècnics que s'elaboren per als usuaris no vidents.

Sancho, Isabel; Palomo, Mª Concepción; Jordán de Urríes, et. al. *Bibliotecas y usuarios con discapacidad. Una aproximación desde la información contenida en el SID*[en línia]. Salamanca: Servicio de Información sobre Discapacidad, 2010. [Consulta: 08-01-2014]. Disponible a: <http://sid.usal.es/docs/F8/FDO25620/Bibliotecas_discapacidad.pdf>

En aquest informe es realitza una revisió de la informació recopilada al SID sobre la discapacitat visual. L'objectiu es basa en estudiar quatre seccions informatives del servei: fonts documentals, legislació, centres i serveis, organitzacions i recursos d'Internet. En cada apartat s'assenyalen les principals referències contingudes al SID, presentant alguna dada breu i rellevant que aclareixi la qüestió.

8. GLOSSARI BASAT EN EL DE LA ONCE¹¹

- **Baixa Visió:** Grau de visió parcial que permet la seva utilització com a canal primari per aprendre i aconseguir informació (sense: Visió parcial, Ceguesa parcial, Visió disminuïda, Visió deficient, Visió residual, Visió subnormal).
- **Barreres arquitectòniques:** Elements dels habitatges humans (habitatges, edificis privats o públics) que per la seva disposició o model obstaculitzen greument la seva utilització per part de persones amb mobilitat limitada a causa de les seves deficiències físiques o sensorials, per exemple: entrades estretes, escales, instal·lacions sanitàries inadaptades, etc.
- **Braille:** Sistema de lecto-escriptura per a ús de les persones cegues i deficients visuals, ideat per Louis Braille, en què els signes estan formats per combinacions de punts. El signe generador del sistema consta de dues columnes verticals de tres punts en relleu cadascuna, ordenats en tres parells horitzontals superposats. Tal sistema fa possible, per combinació de punts, formar fins a 63 símbols diferents.
- **Ceguesa:** En termes genèrics, l'absència total de visió o de simple percepció lumínica en un o ambdós ulls. Tanmateix, l'OMS estableix tres graus de deficiència: ceguesa profunda (visió profundament disminuïda o ceguesa moderada que permet comptar els dits d'una mà a menys de 3 m. de distància); ceguesa gairebé total (ceguesa greu o gairebé total que només permet comptar els dits a 1 m. o menys de distància, o moviments de la mà, o percepció de llum); ceguesa total (no hi ha percepció de llum).
- **Discapacitat visual:** terme que engloba qualsevol tipus de problema visual greu, ocasionat per patologies congènites, accidents de qualsevol tipus o provocats per virus de diferents orígens. A Espanya aquest terme s'ha imposat com a globalitzador de les condicions de ceguesa total i deficiència visual, en els diferents graus de pèrdua de visió.
- **Gos Guia:** Gos especialment criat i entrenat per guiar una persona cega en seus desplaçaments. La seva tasca consisteix a obeir les ordres del seu amo o usuari, sempre que això sigui possible, però no en prendre decisions per ell. També s'utilitza el terme «gos pigall».

¹¹ ONCE. *Glosario de términos de discapacidad visual*: <http://www.once.es/new/servicios-especializados-en-discapacidad-visual/discapacidad-visual-aspectos-generales/glosario-de-terminos-de-uso>

- **Habilitats per a la vida diària (HVD):** conjunt de destreses habituals que han de adquirir les persones amb discapacitat visual per a poder desenvolupar amb plena autonomia la vida diària.
- **Lector de Pantalla:** Software dissenyat per permetre l'accés de les persones cegues a ordinador, podent ser utilitzat per les persones sordcegues amb un bon maneig de la llengua oral. Transmeten l'usuari la informació que conté la pantalla de l'ordinador a través d'un sintetitzador de veu i / o una línia Braille. També transmet informació relativa a l'element o situació de l'entorn gràfic en què es troba situat el cursor en cada moment.
- **Orientació i Mobilitat:** Conjunt de tècniques que permeten el desplaçament autònom de les persones cegues. Es tracta d'un concepte molt important en aquest context, que té un corpus de coneixements científics ampli i una metodologia d'actuació pràctica ben desenvolupada.
- **Persona amb baixa visió:** Subjecte que pateix deficiència de la funció visual, fins i tot després de tractament i/o correcció refractiva convencional, i la agudesesa de percepció de llum és inferior a 6/18 o el camp visual és inferior a 10 'des del punt de la fixació, però que utilitza o hipotèticament podria fer ús de la seva visió per planificar i realitzar tasques.
- **Persona amb ceguesa:** Subjecte que no té visió o que només percep llum sense projecció. Durant els últims 150 anys, els termes emprats per definir a aquestes persones han estat nombrosos (i encara ho són), depenent de la preferència i punt de vista dels diferents professionals o tendències ideològiques d'un determinat moment, entre aquests termes es troben: cec des del punt de vista mèdic, cec als efectes de la llei, cec parcial, vident parcial, cec des del punt de vista laboral, deficient visual, minusvàlid visual, discapacitat visual, invident, cec, no-vident, sense vista, no vident. Actualment es recomana anteposar la paraula "persona amb" a qualsevol dels termes en vigor.
- **Persona amb discapacitat visual:** Subjecte que té una alteració en l'estructura o funcionament en l'òrgan de la vista, qualsevol que sigui la naturalesa o extensió de la mateixa. Aquest terme ha tingut acceptació perquè l'alteració o impediment causa una limitació, la qual, encara amb la millor correcció possible, interfereix amb l'aprenentatge que es pot aconseguir a través del sentit de la vista, el que implica una disminució de capacitat. Encara en ocasions s'utilitza aquest terme com a sinònim de persona deficient visual, actualment es recomana emprar com a genèric, englobant tant a les persones cegues totals com a les deficientes visuals.

- **Tècnica de guia vident:** Tècnica d'acompanyament mitjançant la qual la persona amb discapacitat visual és conduïda o guiada en el seu desplaçament per una persona que veu. Es tracta d'un codi de senyals corporals, recolzat per indicacions verbals, que permet a la persona amb ceguesa o deficiència visual: desplaçar-se amb seguretat i eficàcia amb una persona vident en diferents entorns i en diverses condicions, exercir un paper actiu mentre es desplaça i comportar-se amb naturalitat en qualsevol situació habitual mitjançant l'ús d'indicadors no verbals, i desenvolupar les destreses i la preparació necessàries per desplaçar independentment. Aquesta tècnica permet al seu torn, al guia vident, portar una postura relaxada quan es desplaça amb la persona amb discapacitat visual i li evita la ansietat que normalment s'experimenta per la seguretat de la persona a la que guia.

9. DIETARI

Dia	Accions realitzades
01/10/13	Presentació del treball i pluja d'idees sobre diferents temàtiques.
02/10/13	Elecció del tema biblioteques universitàries i discapacitat visual
04/10/13	Primera tutoria amb Rosa Seguí per a confirmar la tria del treball
10-24/10/13	Cerca de bibliografia relacionada amb el tema
10-24/10/13	Lectura individual de bibliografia per a elaborar el treball
25/10/13	Posada en comú del tema
28/10/13	Elaboració del model d'enquesta per enviar a les biblioteques universitàries
29/10/12	Segona tutoria amb Rosa Seguí per al seguiment del treball
22/11/13	Enviament dels primers correus electrònics per al treball de camp
23/11/13	Enviament de la proposta d'entrega del treball a Rosa Seguí per correu electrònic.
29/11/13	Entrega de la primera part del treball per avaluar
04/12/13	Enviament de la segona ronda de correus electrònics per a la realització del treball de camp
04/12/13	Confecció i enviament a Rosa Seguí de la presentació en PowerPoint sobre el treball de curs
13/12/13	Retorn de la presentació amb consideració de Rosa Seguí
14/12/13	Canvis a la presentació i enviament, finalment a Rosa Seguí
16/12/13	Sistematització de les dades i elaboració dels gràfics que es mostren el treball després de valorar quines dades eren les interessants
17/12/13	Retorn de la primera part corregida per Rosa Seguí i realització de les petites correccions que ella proposa.
19/12/13	Acabament del treball
Nadal	Revisió i madurament
15/01/14	Entrega del treball final

10. ANNEX

10.1 Carta de presentació

A la atención del responsable de la biblioteca,

Somos estudiantes del grado de Información y Documentación de la Universidad de Barcelona. Con motivo de la realización de un trabajo para la asignatura de Servicios de Usuarios con Necesidades especiales nos dirigimos a su organización para que puedan respondernos a la siguiente encuesta:

<https://docs.google.com/forms/d/1LWNzerYloZdh3hzVLRZeFIPiyo2wDtUylxSZ-vliFh8/viewform#start=invite>

El objetivo del trabajo es analizar los servicios que presta la biblioteca universitaria a personas con discapacidad visual. Nuestro ámbito de actuación se centra únicamente en las bibliotecas universitarias públicas españolas, por lo que necesitaríamos contar con vuestro apoyo e información a fin de verificar que la información que hemos obtenido de su página web es correcta.

De antemano, gracias por su colaboración.

Cordialmente,

Mireia Alcalá y Carla Ollé.

A l'atenció del responsable de la biblioteca,

Som estudiants del grau d'Informació i Documentació de la Universitat de Barcelona. Amb motiu de la realització d'un treball per a l'assignatura de Serveis d'Usuaris amb Necessitats especials ens dirigim a la seva organització perquè puguin contestar la següent enquesta:

https://docs.google.com/forms/d/1NQ-QK_h347QmdsfWp1DI-Hmjbv-k51y8vRJ3GS_mu00/viewform?edit_requested=true#start=invite

L'objectiu del treball és analitzar els serveis que presta la biblioteca universitària a persones amb discapacitat visual. El nostre àmbit d'actuació se centra únicament en les biblioteques universitàries públiques espanyoles, per la qual cosa necessitaríem comptar amb el vostre suport i informació per tal de verificar que la informació que hem obtingut de la seva pàgina web és correcta.

Per endavant, gràcies per la seva col·laboració.

Cordialment,

Mireia Alcalá i Carla Ollé.

10.2 Formulari en castellà i català

Servicios para personas con discapacidad visual en las bibliotecas universitarias de España

El motivo de este formulario se debe a la realización de un trabajo para la asignatura de "Servicios de Usuarios con Necesidades Especiales" que se imparte en la Facultad de Biblioteconomía de la Universidad de Barcelona. El objetivo es poder evaluar los servicios que se ofrecen en las bibliotecas universitarias españolas a los alumnos con discapacidad visual.

* Necessari

Nombre de la Universidad *

Aquesta pregunta és obligatòria.

¿Puede indicarnos su nombre? *

¿Responsabilidad dentro de la biblioteca? *

¿Dispone su biblioteca de servicios para personas con discapacidad? *

- Si
 No

Seleccione los servicios de que dispone la biblioteca para usuarios con discapacidad visual *

- Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...)
 Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...)
 Apoyo en la búsqueda bibliográfica
 Normativa de préstamo más favorable (más ejemplares y/o más tiempo)
 Servicio de préstamo intercampus
 Préstamo de ordenadores portátiles con software adaptado
 Tele-lupa
 Monitores de gran tamaño
 Magnificadores de pantalla
 Programario de síntesis de voz (TTS)
 Dispositivo Braille
 Reproductores de audio de libros hablados
 Fotocopiadoras con capacidad a formatos grandes (A3)
 Página web de la biblioteca accesible
 Acceso al catálogo accesible

Si dispone de algún servicio que no se encuentre en las respuestas anteriores, detallelo a continuación:

Muchas gracias por participar en nuestra encuesta. Si desea ver los resultados obtenidos una vez finalizada la encuesta déjenos su correo electrónico:

No envieu mai contrasenyes a través de Formularis de Google.

Ho heu aconseguit, heu emplenat el 100%.

Serveis per a persones amb discapacitat a les biblioteques universitàries de l'Estat Espanyol

El motiu d'aquest formulari es deu a la realització d'un treball per a l'assignatura de "Serveis d'Usuaris amb Necessitats Especials" que s'imparteix a la Facultat de Biblioteconomia de la Universitat de Barcelona per avaluar els serveis que s'ofereixen a les biblioteques universitàries espanyoles als alumnes amb discapacitat.

* Necessari

Nom de la Universitat *

Aquesta pregunta és obligatòria.

Pot dir-nos el seu nom? *

Responsabilitat dins de la biblioteca? *

Disposa la seva biblioteca de serveis per a persones amb discapacitat? *

- Sí
 No

Seleccioni els serveis de que disposa la biblioteca per a persones amb discapacitat: *

- Adaptació d'espais (rampes, portes automàtiques, ...)
- Adaptació d'equipament (taules, cadires, ...)
- Suport a la cerca bibliogràfica
- Normativa de préstec més favorable (més temps i/o més exemplars)
- Servei de préstec intercampus
- Préstec d'ordinadors portàtils amb software adaptat
- Tele-lupa
- Monitors de gran format
- Magnificadors de pantalla
- Programari de síntesi de veu (TTS)
- Dispositiu Braille
- Reproductors d'àudio de llibres parlats
- Fotocopiadores amb capacitat de formats grans (A3)
- Pàgina web de la biblioteca accessible
- Accés al catàleg accessible

Moltes gràcies per participar en la nostra enquesta. Si voleu veure els resultats obtinguts un cop finalitzada l'enquesta deixi'ns el seu correu electrònic:

No envieu mai contrasenyes a través de Formularis de Google.

10.3 Seguiment dels formularis enviats i contestats

Universitat	Email	Idioma	Data enviament email	Resposta	Data de resposta formulari	Sol·liciten informe resultant	Observacions
Universidad Internacional de Andalucía	biblioteca@baesa.unia.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: L'adreça "biblioteca.larabida@unia.es"
Universidad de Almería	dirbibli@ual.es	Castellà	23/11/13	Si	25/11/13	Si	
Universidad de Cádiz	scbdir@uca.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Córdoba	documentacion@uco.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Granada	Formulari web	Castellà	04/12/13	Si	10/12/13	Si	23/11/13: L'adreça "saddis@ugr.es" rebotat el correu. 04/12/13: S'ha enviat l'enquesta a través d'un formulari a la web
Universidad de Huelva	www@biblio.uhu.es	Castellà	23/11/13	Si	25/11/13	Si	
Universidad de Jaén	infobib@ujaen.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Málaga	buzon@bbl.uma.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad Pablo de Olavide	infobib@upo.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Sevilla	biblioteca@us.es	Castellà	04/12/13	Si	10/12/13	Si	23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Zaragoza	buz@unizar.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de la Laguna	bull@ull.es	Castellà	23/11/13	Si	29/11/13	Si	

Universidad de las Palmas de Gran Canaria	bu@ulpgc.es	Castellà	04/12/13	Si	05/12/13	Si	23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Cantabria	infobuc@gestion.unican.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad Internacional Menéndez Pelayo	bduimp@uafg.net	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Castilla la Mancha	Fermin.Reyes@uclm.es	Castellà	04/12/13	Si	05/12/13	Si	23/11/13: L'adreça "biblioteca@uclm.es" ha rebotat el correu
Universidad de Burgos	Formulari web	Castellà	04/12/2013	Si	05/12/13	Si	
Universidad de León	buusu@unileon.es	Castellà	23/11/13	Si	25/11/13	No	
Universidad de Salamanca	sabus@usal.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Valladolid	biblioteca.universitaria@uva.es	Castellà	23/11/13	Si	25/11/13	No	
Universitat Autònoma de Barcelona	fas.piune@uab.cat	Català	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universitat de Barcelona	aferrer@ub.edu	Català	25/11/13	Si	28/12/13	Si	
Universitat de Girona	dir.biblioteca@udg.edu	Català	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universitat de Lleida	eva.estupinya@udl.cat	Català	04/12/13	Si	05/12/13	Si	23/11/13: Enviament del primer correu
Universitat Politècnica de Catalunya	Info.Biblioteques@upc.edu	Català	25/11/13	Si	26/11/13	No	
Universitat Pompeu Fabra		Català	04/12/13				25/11/13: L'adreça "general.biblioteca@upf.edu" ha rebotat el correu

Universitat Rovira i Virgili	Formulari web	Català	08/12/13				04/12/13: L'adreça "crai.bellisens@udl.cat" ha rebotat el correu
Universidad de Alcalá de Henares	direccion.biblioteca@uah.es	Castellà	04/12/13				23/11/13 L'adreça "integra.biblio@uah.es" ha rebotat el correu
Universidad Autónoma de Madrid	servicio.biblioteca@uam.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad Carlos III de Madrid	aucolmena@listserv.uc3m.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad Complutense de Madrid	bucweb@buc.ucm.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad Nacional de Educación a Distancia	prestamo@adm.uned.es	Castellà	23/11/13	Si	25/11/13	No	
Universidad Politécnica de Madrid	magdalena.maranon@upm.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad Rey Juan Carlos	biblioteca@urjc.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad Pública de Navarra	bupna@unavarra.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universitat d'Alacant	sibid@ua.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universitat Jaume I	biblioteca@uji.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad Miguel Hernández	-	Castellà	04/12/13				23/11/13: L'adreça "biblio@umh.es" ha rebotat el correu.
							04/12/13: L'adreça "jpablo.gallo@carm.es" ha rebotat el correu
Universitat Politècnica de València	iandreu@upvnet.upv.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu

Universitat de València	Formulari web	Castellà	04/12/13				
Universidad de Extremadura	buexdir@unex.es	Castellà	23/11/13	Si	25/11/13	Si	
Universidad de La Coruña	acampos@udc.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Santiago de Compostela	bxsec@usc.es	Castellà	23/11/13	Si	25/11/13	Si	
Universidad de Vigo	admibc@uvigo.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universitat de Les Illes Balears	Formulari web	Català	04/12/13	Si	05/12/13	No	
Universidad de La Rioja	marta.magrina@unirioja.es	Castellà	04/12/13	Si	11/12/13	Si	23/11/13: Enviament del primer correu.
							04/12/13: Resposta automàtica que no està al despatx fins el dia 11
Euskal Herriko Unibertsitatea	bergo.delgado@ehu.es						23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Oviedo	biblio@uniovi.es	Castellà	23/11/13	Si	26/11/13	Si	
Universidad Politécnica de Cartagena	servicio.documentacion@bib.upct.es	Castellà	04/12/13				23/11/13: Enviament del primer correu
Universidad de Murcia	dirbiblioteca@um.es	Castellà	04/12/13	Si	05/12/13	Si	23/11/13: L'adreça "integrab@um.es" ha rebotat el correu

10.4 Respostes rebudes en castellà i català

Marca de temps	Nombre de la Universidad	¿Puede indicar su nombre?	¿Responsabilidad dentro de la biblioteca?	¿Dispones u biblioteca de servicios para personas con discapacidad?	Seleccione los servicios de que dispone la biblioteca para usuarios con discapacidad visual	Si dispone de algún servicio que no se encuentre en las respuestas anteriores, detalle lo a continuación:	Muchas gracias por participar en nuestra encuesta. Si desea ver los resultados obtenidos una vez finalizada la encuesta déjenos su correo electrónico:
11/25/2013 8:55:47	Universidade de Santiago de Compostela		Directora de la Biblioteca Universitaria	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Servicio de préstamo intercampus, Monitores de gran tamaño, Programario de síntesis de voz (TTS), Dispositivo Braille, Página web de la biblioteca accesible		
11/25/2013 9:58:40	UNIVERSIDAD DE HUELVA		DIRECTOR	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Normativa de préstamo más favorable (más ejemplares y/o más tiempo), Servicio de préstamo intercampus, Préstamo de ordenadores portátiles con software adaptado, Tele-lupa, Monitores de gran tamaño, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS), Fotocopiadoras con capacidad a formatos grandes (A3)	Préstamo de ordenadores portátiles con software adaptado: previa solicitud.	
11/25/2013 11:24:16	Enquesta enviada correu Mireia		Responsable unitat	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...)		
11/25/2013 14:20:16	Universidad de León		Responsable de Atención al usuario	Si	Apoyo en la búsqueda bibliográfica		
11/25/2013 14:21:19	Universidad de Extremadura		Subdir. Servicios y Recursos	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Normativa de préstamo más favorable (más ejemplares y/o más tiempo), Servicio de préstamo intercampus, Fotocopiadoras con capacidad a formatos grandes (A3)	Hace algunos cursos tuvimos un teclado conector de Braille en las dos Bibliotecas Centrales; pero la ONCE los retiró porque se estropearon. Actualmente, en cada semidistrito existe una Unidad de Atención al Estudiante, volcada en gran parte al estudiante con discapacidad	
11/25/2013 14:25:37	Universidad de Valladolid		Directora Biblioteca General "Reina Sofía"	No	Fotocopiadoras con capacidad a formatos grandes (A3)	No tenemos ninguno de los servicios que aparecen en el listado anterior. La fotocopiadora la tenemos encargada a partir de enero 2014.	

11/25/2013 14:41:33	UNED		Coordinadora de Servicios a los usuarios y actividades culturales	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Servicio de préstamo intercampus, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS), Reproductores de audio de libros hablados, Página web de la biblioteca accesible, Acceso al catálogo accesible	Programas accesibles: Jaws, Zoom Text, Omnipage Auriculares, teclado ergonómico Monitores adaptables en altura Campañas de Sensibilización: http://usuariosbibliotecacentraluned.blogspot.com.es/2011/10/no-subrayes-los-libros.html	
11/25/2013 15:03:07	Universidad de Almería		Jefa de Área de Servicios	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Tele-lupa, Monitores de gran tamaño, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS), Dispositivo Braille, Fotocopiadoras con capacidad a formatos grandes (A3), Página web de la biblioteca accesible, Acceso al catálogo accesible		
11/26/2013 8:52:13	Oviedo		Jefe de Sección de Coordinación y Planificación	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Fotocopiadoras con capacidad a formatos grandes (A3), Página web de la biblioteca accesible		
11/29/2013 11:34:38	Universidad de La Laguna		Subdirección de Servicios	Si	Apoyo en la búsqueda bibliográfica	Se les da facilidades para el préstamo, de forma que sea más favorable, pero no está normalizado como servicio específico.	
12/5/2013 9:17:01	Universidad de Castilla-La Mancha		Director del área de bibliotecas	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Normativa de préstamo más favorable (más ejemplares y/o más tiempo), Servicio de préstamo intercampus, Tele-lupa, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS), Reproductores de audio de libros hablados, Página web de la biblioteca accesible, Acceso al catálogo accesible	Ordenadores con aplicaciones específicas: magnificadores, síntesis de voz. Servicio de apoyo al estudiante con discapacidad (SAED)	
12/5/2013 12:06:40	Universidad de Burgos		responsable de Servicios Técnicos	Si	Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Normativa de préstamo más favorable (más ejemplares y/o más tiempo), Servicio de préstamo intercampus, Tele-lupa, Monitores de gran tamaño, Magnificadores de pantalla, Página web de la biblioteca accesible	La Biblioteca dispone de 1 único puesto adaptado para personas con discapacidades motoras y visuales.	
12/5/2013 12:58:08	UNIVERSIDAD DE MURCIA		JEFE DEL SERVICIO DE BIBLIOTECA DEL CAMPUS DE ESPINARDO	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Normativa de préstamo más favorable (más ejemplares y/o más tiempo), Servicio de préstamo intercampus, Préstamo de ordenadores portátiles con software adaptado, Tele-lupa, Monitores de gran tamaño, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS), Dispositivo Braille, Reproductores de audio de libros hablados		

12/5/2013 13:20:18	Universidad de Las Palmas de Gran Canaria		Bibliotecario. Servicios Centralizados. Sección de Comunicación e Información	Si	Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Servicio de préstamo intercampus, Préstamo de ordenadores portátiles con software adaptado, Tele-lupa, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS), Dispositivo Braille, Reproductores de audio de libros hablados, Página web de la biblioteca accesible	Búsqueda y entrega de documentos. Puestos de lectura y consulta preferentes en 9 edificios. Puestos informáticos preferentes en 9 edificios. Servicios especiales de reprografía y digitalización de documentos. Formación personalizada. Reserva de ordenadores portátiles con software específico. Préstamo a distancia. Rampas en varios edificios para favorecer la movilidad, salva escaleras en una biblioteca. No todos los edificios tienen adaptación de espacios. Adaptación de mostradores de préstamo. "Reproductores de audio de libros hablados". Los equipos (portátiles) pueden servir como reproductores de audio-libros. Impresoras de tamaños grandes, no fotocopidora. Consultar: http://biblioteca.ulpgc.es/servicios_adaptados	
12/9/2013 12:32:59	Universidad de Jaén		Subdirección de Biblioteca	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Préstamo de ordenadores portátiles con software adaptado, Tele-lupa, Monitores de gran tamaño, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS), Dispositivo Braille, Reproductores de audio de libros hablados		
12/10/2013 10:54:54	Universidad de Granada		Subdirector Biblioteca Universitaria	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Normativa de préstamo más favorable (más ejemplares y/o más tiempo), Servicio de préstamo intercampus, Tele-lupa, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS), Dispositivo Braille, Reproductores de audio de libros hablados, Página web de la biblioteca accesible, Acceso al catálogo accesible		
12/10/2013 11:12:25	UNIVERSIDAD DE SEVILLA		RESPONSABLE SECCIÓN APOYO AL APRENDIZAJE	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Normativa de préstamo más favorable (más ejemplares y/o más tiempo), Tele-lupa, Monitores de gran tamaño, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS), Reproductores de audio de libros hablados, Fotocopiadoras con capacidad a formatos grandes (A3), Página web de la biblioteca accesible, Acceso al catálogo accesible	El portal web de la Biblioteca de la Universidad de Sevilla cuenta con un apartado específico destinado a informar de forma específica de los servicios que ofrecemos a los usuarios con alguna discapacidad.	

12/11/2013 11:04:48	La Rioja		Dirección	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Tele-lupa, Magnificadores de pantalla, Programario de síntesis de voz (TTS)	Puesto de trabajo adaptado con mesa, silla, cojinetes y equipo informático con software para lectura de páginas web por voz.
12/17/2013 14:56:45	Universidad de Alcalá		Directora	Si	Adaptación de espacios (rampas, puertas automáticas, ...), Adaptación de equipamiento (mesas, sillas, estanterías...), Apoyo en la búsqueda bibliográfica, Normativa de préstamo más favorable (más ejemplares y/o más tiempo), Servicio de préstamo intercampus, Tele-lupa, Monitores de gran tamaño, Dispositivo Braille, Reproductores de audio de libros hablados, Página web de la biblioteca accesible, Acceso al catálogo accesible	Todos los productos se pueden ver en la dirección http://www.uah.es/biblioteca/documentos/Productos%20apoyo_web_10_10.pdf

*Per motius de privacitat s'han eliminat el nom de les persones que han respost l'enquesta en castellà, com també el seu correu electrònic.

Marca de temps	Nom de la Universitat	Pot dir-nos el seu nom?	Responsabilitat dins de la biblioteca?	Disposa la seva biblioteca de serveis per a persones amb discapacitat?	Seleccioni els serveis de que disposa la biblioteca per a persones amb discapacitat:	Moltes gràcies per participar en la nostra enquesta. Si voleu veure els resultats obtinguts un cop finalitzada l'enquesta deixi'ns el seu correu electrònic:
11/26/2013 9:08:15	Universitat Politècnica de Catalunya. UPC		Cap Unitat de Projectes	Si	Adaptació d'espais (rampes, portes automàtiques, ...), Adaptació d'equipament (taules, cadires, ...), Normativa de préstec més favorable (més temps i/o més exemplars), Servei de préstec intercampus, Tele-lupa, Monitors de gran format, Magnificadors de pantalla, Programari de síntesi de veu (TTS), Dispositiu Braille, Reproductors d'àudio de llibres parlats	
28/11/2013 17:35:33	Universitat de Barcelona		Cap de la Unitat de Serveis als Usuaris	Si	Adaptació d'espais (rampes, portes automàtiques, ...), Suport a la cerca bibliogràfica, Normativa de préstec més favorable (més temps i/o més exemplars), Servei de préstec intercampus, Pàgina web de la biblioteca accessible, Accés al catàleg accessible	
12/5/2013 9:30:32	Universitat de Lleida		Directora del Servei de Biblioteca i Documentació	Si	Adaptació d'espais (rampes, portes automàtiques, ...), Adaptació d'equipament (taules, cadires, ...), Suport a la cerca bibliogràfica, Servei de préstec intercampus, Tele-lupa, Monitors de gran format, Dispositiu Braille	
12/5/2013 15:25:22	Universitat de les Illes Balears		Cap de digitalització i web	Si	Adaptació d'espais (rampes, portes automàtiques, ...), Adaptació d'equipament (taules, cadires, ...), Suport a la cerca bibliogràfica, Pàgina web de la biblioteca accessible	
18/12/2013 10:07:28	Universitat Rovira i Virgili		Cap de secció de serveis als usuaris del CRAI de la URV	No	Adaptació d'espais (rampes, portes automàtiques, ...), Suport a la cerca bibliogràfica, Servei de préstec intercampus, Fotocopiadores amb capacitat de formats grans (A3)	

*Per motius de privacitat s'han eliminat el nom de les persones que han respost l'enquesta en català, com també el seu correu electrònic.

10.5 Carta d'agraïment i enviament del treball

Aquesta és la carta d'agraïment enviada a les biblioteques universitàries que van respondre el formulari. Hi ha dues variants de carta d'agraïment en funció de si estaven interessats en el treball resultant final o no.

Per als que estaven interessats en veure el treball final, els vam enviar:

Muchas gracias por su atención. Su aportación ha ayudado a realizar el trabajo con éxito.

En adjunto, se puede descargar el trabajo resultante. Si tiene algún problema con la descarga, póngase en contacto con nosotras.

Moltes gràcies per la vostra atenció. La vostra aportació ha ajudat a realitzar el treball amb èxit.

En adjunt, us podeu descarregar el treball resultant. Si teniu algun problema amb la descàrrega, poseu-vos en contacte amb nosaltres.

Per als que no estaven interessats en veure el treball final, els vam enviar:

Muchas gracias por su atención. Su aportación ha ayudado a realizar el trabajo con éxito.

Moltes gràcies per la vostra atenció. La vostra aportació ha ajudat a realitzar el treball amb èxit.

10.6 Presentació del treball

SERVEIS PER A PERSONES AMB DISCAPACITAT VISUAL A LES BIBLIOTEQUES UNIVERSITÀRIES ESPANYOLES

Mireia Alcalá i Carla Ollé

SUMARI

1. Objectiu
 2. Metodologia
 3. Discapacitat visual
 4. Discapacitat a la universitat
 5. Marc legislatiu
 6. Treball de camp
-

1. OBJECTIU

Analitzar com les biblioteques universitàries públiques espanyoles integren els usuaris amb discapacitat visual, tant pel que fa als ajuts personals, tècnics i serveis.

2. METODOLOGIA

- Estat de la qüestió del tema biblioteca universitària-discapacitat.
 - Enviament d'una enquesta a les biblioteques universitàries.
 - Recol·lecció de les dades i comparació dels serveis.
 - Elaboració d'un recull de bones pràctiques.
-

3. DISCAPACITAT VISUAL (I)

La discapacitat visual és un terme genèric que engloba diferents tipus de problemes i dificultats relacionats amb la visió.

Es pot classificar en:

- Ceguesa total (l'individu no té restes visuals)
 - Ceguesa parcial (es perceben ombres)
 - Baixa visió (dèficit visual)
-

3. DISCAPACITAT VISUAL (II)

FORTALESES:

- Alfabet Braille.
- Noves tecnologies.
- Consolidació d'experiències a nivell estatal i internacional.
- ONCE com associació que aplega i dóna suport a aquesta discapacitat.

LIMITACIONS:

- Gran diversitat de deficiències visuals.
 - Dificultat per a conèixer l'espai i els objectes de l'entorn.
 - Dificultat a la informació escrita.
-

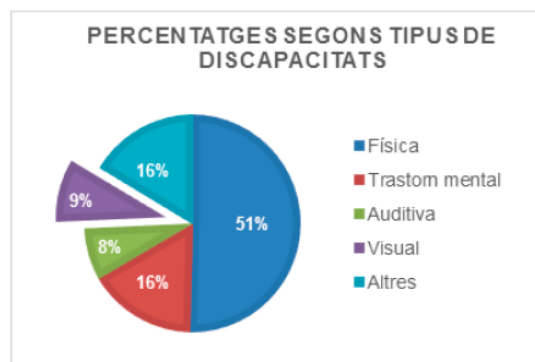
3. DISCAPACITAT VISUAL (III)

Recursos per superar les limitacions:

- Orientació i mobilitat: bastó, gos pigall, guies vidents i dispositius d'alta tecnologia.
 - Lectura i accés a la informació: Braille, lupes, magnificadors de pantalla i programari de síntesi de veu.
-

4. DISCAPACITAT A LA UNIVERSITAT

- Creixement sostingut del nombre d'estudiants amb discapacitat a la universitat.
- En el curs 2012-2013, es van matricular 11.964 estudiants amb certificat de discapacitat reconeguda.
- Preferència per als ensenyaments a distància.
- Disminució dels estudiants amb discapacitats a mesura que avancen de curs.

5. MARC LEGISLATIU

- Espanya. Ley 13/1982, de 7 de abril, de integración social de los minusválidos (LISMI). *Boletín Oficial del Estado*, núm. 103, 30 de abril de 1982, p.11106-11112.
 - Espanya. Ley 51/2003, de 2 de diciembre, de igualdad de oportunidades, no discriminación y accesibilidad universal de las personas con discapacidad. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 289, 3 de diciembre de 2003, p.43187-43195.
 - *Ley Orgánica de Modificación de la Ley Orgánica de Universidades (LOMLOU)*
 - Llibre Blanc sobre Universitat i Discapacitat
 - Espanya. Convenio Marco de colaboración entre la Conferencia de Rectores de universidades españolas (CRUE) y el Comité Español de representantes de personas con discapacidad (CERMI). 20 de noviembre de 2003, p.1-7.
-

6. TREBALL DE CAMP

A través d'un qüestionari a 50 biblioteques universitàries s'han:

1. Identificat fonts i recollit dades
 2. Visualitzat els serveis que ofereixen
 3. Selecció dels serveis més destacats
 4. Comparat i elaborat un recull de bones pràctiques
-

Mireia i Carla
